

А. Л. Святошнюк

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова*

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРІВ КУПІВЛІ- ПРОДАЖУ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

При дослідженні питання особливостей укладення договорів купівлі-продажу у мережі Інтернет, перш за все, виникають питання, які пов'язані, зокрема, з тим, що наразі відсутнє єдине правове регулювання щодо електронних договорів, діючі нормативні акти мають багато прогалин.

Крім того, складність полягає у "множинності" суб'єктів-учасників правовідносин, що виникають у мережі Інтернет. Це пояснюється тим, що послуги у мережі Інтернет можуть надавати різні суб'єкти. Наприклад, послуги зв'язку можуть надавати телекомунікаційні компанії, послуги з обслуговування сайтів – провайдерам, а користуються цими послугами користувачі.

Особливої актуальності набувають питання купівлі-продажу у мережі Інтернет у зв'язку з воєнною агресією Російської Федера-

ції. Окупація деяких територій унеможливорює фізичну присутність суб'єктів на “місці укладення” договору, більшість бізнес-процесів неможливо здійснювати в автономному режимі, а в деяких регіонах офісна робота взагалі неможлива. Крім того, укладення договорів в електронній формі суттєво “заощаджує” кошти підприємців, дозволяючи продовжувати працювати в умовах війни та підтримувати економіку країни.

Відповідно до Закону України “Про електронну комерцію”, “електронний договір – домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків та оформлена в електронній формі” [1, п.5 ст.3].

Ідентичні положення закріплені і у ст. 207 ЦК України, де електронні правочини прирівнюються до “вчинених у письмовій формі правочинів, правочини, зміст яких зафіксований у кількох документах (зокрема листах), а також правочини, воля сторін яких виражена за допомогою електронного або іншого технічного засобу зв'язку” [2].

Проте, поняття саме електронного договору купівлі-продажу не надається діючим цивільним законодавством.

Відповідно до п 1 ст. 655 ЦК України: “За договором купівлі-продажу одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму” [2].

Отже, можемо виокремити наступні ознаки електронного договору купівлі-продажу: 1) є угодою сторін, відповідно до якої одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму; 2) є оплатним; 3) вчиняється в електронній формі, що, відповідно до діючого законодавства, прирівнюється до письмової; 4) воля сторін виражається за допомогою електронного або іншого технічного засобу зв'язку.

Таким чином, електронний договір купівлі-продажу є угодою сторін, відповідно до якої одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а покупець приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму, який вчиняється в

електронній формі, що, відповідно до діючого законодавства, прирівнюється до письмової та воля сторін даного договору виражається за допомогою електронного або іншого технічного засобу зв'язку.

Щодо особливостей укладення цивільно-правових договорів взагалі – як правило, зацікавлена особа (оферент) надсилає іншій особі пропозицію укласти договір (оферта) на запропонованих умовах, друга сторона (акцептант) може прийняти цю пропозицію (акцепт). Договір вважається укладеним, якщо між ними у належній формі досягнуто згоди за всіма істотними умовами договору.

Питання договорів, у т.ч. і купівлі-продажу, які укладаються через Інтернет, регулюються стст. 10, 11 Закону України "Про електронну комерцію". На основі аналізу вказаних норм Закону, можна зробити висновок, що загальне правило укладення договорів за допомогою оферти та акцепту розповсюджується і на електронні договори, проте, є й певні особливості.

Так, відповідно до п. 1 ст. 10, п.3 ст. 11 вказаного Закону, оферта і акцепт виражаються та направляються сторонами в електронній формі. "Електронний договір вважається укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти такий договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції (акцепту)" [1].

Наступною особливістю укладення електронного договору купівлі-продажу є те, що особа, яка бажає продати певний товар або надати послугу, надає потрібну інформацію на сайті про свій намір. Покупець може виявити бажання прийняти оферту, попередньо ознайомившись із її деталями [1, ст.11].

Передача товару або надання послуги здійснюється при зустрічі сторін, або шляхом послуг поштового зв'язку.

На електронні договори роздрібної купівлі-продажу розповсюджуються загальні правила про купівлю-продаж ч.1 ст. 698 ЦК України. Так, "за договором роздрібної купівлі-продажу продавець, який здійснює підприємницьку діяльність із продажу товару, зобов'язується передати покупцю товар, який призначається для особистого, домашнього чи іншого використання, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, а покупець зобов'язується прийняти товар та сплатити його" [2].

У мережі Інтернет продавець висловлює пропозицію публічної оферти, у даному випадку – це розміщення зразків товарів на сторінках сайтів, запропонованих невизначеному колу осіб із єдиною ме-

тою укласти договір. Ця оферта має таке ж юридичне значення, як і оферта, запропонована конкретній особі.

Своєрідно тут також проявляється акцепт покупцем – направлення замовлення при заповненні заявки на придбання товару та передача його електронною поштою або телефонний дзвінок менеджеру Інтернет-магазину з метою здійснення або підтвердження замовлення.

Проте, особливістю є те, що лише вираз волі не можна вважати згодою на укладення договору, оскільки це унеможливить не лише докази того, що він відповідає внутрішній свободі учасника (одна з умов дії договору), а й самого факту, що волевиявлення взагалі було. Саме тому укладання договору необхідно пов'язувати з фіксацією волі особи, а форму договору – зі способом, за допомогою якого волевиявлення було зафіксовано.

Крім того, Законом України “Про електронну комерцію” у ст. 12 визначено особливий порядок підписання електронних договорів трьома способами: “шляхом: електронного підпису за умови використання засобу електронного підпису усіма сторонами електронного правочину; електронного підпису одноразовим ідентифікатором, визначеним цим Законом; аналога власноручного підпису (факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного або іншого копіювання, іншого аналога власноручного підпису) за письмовою згодою сторін, у якій мають міститися зразки відповідних аналогів власноручних підписів” [1].

Таким чином, на основі проведеного дослідження, можна виокремити наступні особливості укладення договору купівлі-продажу у мережі Інтернет: 1) укладаються в електронній формі, за допомогою засобів електронної передачі даних, де і відбувається фіксація волевиявлення сторін; 2) підписується особливим, визначеним законом способом; 3) укладання договору необхідно пов'язувати з фіксацією волі особи, а форму договору – зі способом, за допомогою якого волевиявлення було зафіксовано.

Література

1. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. No 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>